ВЕЧЕРНИЦѢ

ЛИТЕРАЦЬКЕ ПИСЬМО ДЛЯ ЗАБАВЫ И НАУКИ.

Число 6. Львôвъ дня 8. Мартэ 1862.

БЕРВѢНОКЪ.

Хтось посѣявъ го на рынку,
Пôдливавъ го Божу днинку;
Але зѣлье ся не рушитъ,
А ôнъ бѣдный головъ сушитъ:
Молодецькій ты мôй раю,
Що робити вже я маю,
Одки глины доносити,
Де водицѣ запросити,
Цы у Дону, цы въ Дунаю? —
Молодецькій ты мôй раю!

Не нуждуй ся, нѣ небоже,
Твоя щирôсть не поможе,
Анѣ глина, бы зъ Загôря,
Нѣ водиця бы зъ Замôря.
Але тужишъ милый друже,
За бервѣнкомъ ты такъ дуже,
Не на мѣськи рынки, тра-ти:
Въ горы, въ горы го шукати! —

Федьковичъ.

ХЛОПСЬКА ДИТИНА.

(Продовженье).

XIII.

Вечеромъ сидятъ собѣ сами свои купкою — на постели до половицѣ укрытый и опертый плечима до подушокъ сидитъ слабый Константъ, обôчъ нѣго на креслѣ вдовиця, а недалечко ôдъ нихъ сидитъ на выгôднôй софѣ Ганя и коло неи, однакъ добре ôдсуненый, молодый сиротюкъ. Хоть и не завчасъ уже було, и доста потемнѣло, не свѣтили еще на просьбу слабого свѣчки, и сидѣли потемки, лише слабо розяснявъ мѣсяць цѣкавый черезъ затягненû зелеными завѣсами ôкна, и нѣбы меркотѣвъ по комнатѣ. Здалобысь було не одному, темно тамъ; але видѣти зъ кимъ ся говоритъ, було оно свѣтла доволѣ.

Старшина собѣ, а молодь собѣжъ знову говорили о чôмъ припала охота беседити, одни пôвъ голосомъ лише, а другûжъ то еще тихше, абы старшимъ не псовати розмовы. Прислухати ся беседѣ одныхъ и другихъ хто бувъ хотѣвъ, бувъ бы певно лишивъ ся при молодятахъ, — бо старû о недузѣ и лѣкаряхъ, а молодû хоть и незнати було, за що говорили, а предцѣ слухати ихъ волѣлобысь, бо они такôй о чимось веселымъ. —

„Пане Стефане" казала нишкомъ Ганя „вы тôлько „тутъ нового и ладного видаете и знаете, а чому „вы нѣколи хотьбы и едну листину написали та на„дôслали до насъ; ажъ коли отъ лиха година васъ „принудила. Але, — васъ мѣсто такъ заняло, що тяжко „села пригадатись." Она такъ собѣ зъ легенька говоритъ, тай бавитъ ся китицею шовковою, а очами нѣбы призирае ся забавцѣ.

„Питаете мене, на що ледви я и ôдповѣсти змо„жу. Неразъ думавъ я такъ — напишу, ну та якъ? „Або и що напишу? Хиба бы за мои школы, и за „Львôвъ тяжко що написаты; а за тое, якъ бымъ „радъ звидѣти рôдну сторону, нащобъ я и нудивъ „кого, о тôмъ читати? Що иншого написати и роз„повѣсти не знавъ бымъ." Видко бувъ въ клопотѣ якъ за те и сказати. —

„Може бы читали мы були и зъ утѣхою такій „листъ, а вы гадаете собѣ, отъ якъ. Коли прійде „бувало ôдъ вуйка вѣдомôсть, то неразъ надѣяла ся „я, — цѣкавамъ була, цы вы предцѣ хоть що трохи „тамъ бодай припишетеся, но годѣ було найти."

Стефанови непаче було, якбы хто бувъ ёму де якій грѣхъ пригадавъ, ôдъ котрого тяжко и ôдпертися. Мовчавъ довго на тое, щось хотѣвъ казати, а нахилившись близше зачавъ далѣй:

„Слибы знавъ я бувъ, що вы бы мои листы и хо„тѣли читати, ябымъ бувъ ихъ писавъ и неразъ" — дѣвчина чогось такъ тихонько стала, а ôнъ знову „а щожъ, коли я незнавъ, що вы на мене такû „ласкавû, та схочете и будете радо читати, що я напишу."

Щось его мовъ бы тягло, присунути ся близше идъ Гани, но не смѣвъ, — лише оперъ ся рукою ôдъ себе о софу, а коли простеръ и кладе на софу, якось нехотячи потрафивъ на ручку дѣвчины. Шось

ёго на скрôзь перейшло, хопити назадъ до себе руку немôгъ, жаль му було, щось его нѣбы держало; а и она нехопила не рвала ручку, и мовъ бы за те и не знала. Та щожъ наконець и такого, що за руку ся здыбали. Видѣло ся, хтобы бувъ по дѣвчинѣ, хотьбы и при лише мрѣючôмъ свѣтлѣ мѣсяцевыхъ лучêвъ, уважавъ, она сидѣла тихонько очи на въ передъ себе спустила, и зôтхнула — а чого? або знати?

„Волѣвъ бы я" каже Стефанъ, хоть тихцемъ, но вже смѣлѣйшій: „самъ коли намѣсть листу прилетѣти „тамъ въ рôдню — та бути тамъ, и звидѣти рôдне „сёльце, и грôбъ моеи матери, и поговорити, хоть „разъ еще такъ сердешно, якъ зъ вами лишъ минѣ „и можъ говорити."

Она ледви що уповѣла, а голоскомъ такимъ, якъ бы ёго просила: „Прїѣдьте! мы ждемо васъ такъ, „якъ свого."

Цы по воли цы по неволи стисли ся обои рученьки молодятъ разъ по разу — сидѣли мовчки, ради булибы обое щось казати, але якбы невязалось.

Чудна рѣчъ по мêжъ тоти люди, а ще молодй. Уже коли такъ сядутъ поручъ двое, що ихъ тягне якась сила принадна до себе, то абы лише ручка одна другои дôткнулася, то чомусь они наразъ забудутъ, що докола нихъ и е, и дѣеся, и не говорятъ нѣчо; — а може то така у тихъ людій и мова на тогды, — а имъ и серденька чогось и бютъ ся — и бютъ ся — и тьохкаютъ, а чого, цы и знати? Оно дивне, але усѣмъ людямъ цы и придаритъ ся тое, бодай хотьбы на часинку.

Стефанови здавало ся, що ôнъ нѣбы у раю, а Гана може такожъ не инакъ думала. Якось поволеньки и сталось, що ôнъ, якбы и незнаючи о тôмъ, притисъ рученьку дѣвицѣ сильнѣйше до себе и поцѣлювавъ ею — она ручки не рвала назадъ, и на гадку ёй не припало. —

Зробили небавомъ свѣтло, и минули чары. —

Ажъ до пôзнои ночи сидѣли еще розмовляючи ся, хорый, вдовиця и Ганя — а Стефанъ писавъ листъ, до отця Евстахого, що и якъ зъ хорымъ дѣеся. Дѣвчина все чогось якъ бы задумана була, та часомъ несмѣло позиркла по молодцеви, а коли и погляне, нѣбы зъ намовы ихъ очи здиблютъ ся. Анастася мусѣла уважати, бо за кождый разъ она взрѣла, якъ очи молодятъ здыбалися, не смѣло, спускали ся, а за хвильку знову ся шукали.

Якъ минула нôчъ, годѣ и розказати, бо хтожъ у ночи знае кого, що ёму снитъ ся, або и привиджуе ся, сли не спитъ; хиба бы самъ розповѣвъ. А потому сонъ мара, кажутъ, хотьбы и золотый бувъ, та що и по снѣ; переснитъ ся тай и минетъ ся, якъ тота пѣна на водѣ розплынесь и счезне — та була, коли вже нема, отъ такій и сонъ. — Напоказувавъ якихось чудôвъ, чарôвъ, нарозповѣдавъ красныхъ казокъ, зробивъ рай, привêвъ щастье, що лишъ бажитъ ся, такій щодрый, роздае, дарувуе, — то такъ тому, кого любитъ; — а другого мучивъ, пуджавъ, страшивъ цѣлу нôчъ, десь що огидного и поганого назбирати мôгъ лише, то ёму позводивъ, нещастье му вороживъ — бо того не любитъ. А прїйшовъ день бѣлесенькій, праведный, тай мары порозганявъ, якбы замѣвъ — и слѣду нелишилось. Та такôй сонъ мара, добре люди и кажутъ. —

Розказували, такъ той сонъ и зъ нашими молодятами робивъ. Дѣвчинѣ позносивъ цвѣтье утѣхи, радощй, образцѣ росевй, наговоривъ ёй казочокъ и ворôжбъ, якихъ красныхъ де коли лише може и самъ чувъ, розпадавъ ся неборакъ, абы красавици нôчъ чудну зробити — а Стефанови то вже, може зъ зависти, цѣлу нôчъ такй збытки и пакости робивъ, що ажъ прѣвъ молодець, борючи ся то зъ нечистыми, то якимись опирями, полохами, ворогами. Десь ёго ôнъ и у озеро якесь, у нетечъ завêвъ, показувавъ му, якъ легко мôгъ ся утопити, а по конець ще мало му було, зробивъ зъ нёго, що ôнъ такій бѣдный мѣзерный бувъ, жаденъ бувъ десь кусочка хлѣба, та прїйшовъ передъ хату панъ-отця Евстахого, а Ганя десь изъ слёзами у очахъ вынесла ему хлѣба и шелюгъ; та хоть и подивила ся на нёго зъ милосердьемъ, то заразъ и утекла, бо немогла ся на него дивити — такій ôнъ бувъ страшный, убогій.

Сонъ минувъ, та и его краса, и гидота; лише по нёмъ згадка була ще, та и она недовго потрывае. —

XIV.

Пану Константови що день хоть поволи, але очевидно недуга полегшала, ёго гостѣ зъ утѣхою въ серци, и зъ подякою Господу въ кождôй молитвѣ, забирали ся до дому повернути. Але ще день, та й ще оденъ день лишѣтъ ся, просивъ хорый; та щожъ було дѣяти, хиба зробити ему волю. Лишали ся разôвъ зъ кôлька, та й гостина протягла ся на двѣ недѣлѣ.

А ôдъ того вечера, коли молодята такъ идъ собѣ прилягли, мати Ганѣ некажучи и пôвъ слова нѣкому, уважала пильно на доньку; але цы й много треба було уважати, абы се знати, коли у обоихъ молодыхъ серце такôй на виду малювалось — якъ котре лишъ на котрого погляне, уже видишъ все, що имъ на

думцѣ. Мати хоть тому не ворогувала, але все яко мати доньцѣ бы рада свѣтъ долю дати. Думае она собѣ такъ цы разъ, не безъ утѣхи, якъ то Господь все чудно звѣвъ, єй давъ добре серце, що помилувала сиротюка, въ своей ласцѣ допомôгъ ему до долѣ; а нынѣ коли она бѣдна вдовиця, а еи Ганя бѣдна сирôтка, Всевишный дати щастье хоче єй тымъ самымъ сирохманомъ, котрому она долю розпутала. —

Якось у кôлька день по тôмъ вечери сидѣла она десь у раню ще пору обôчъ брата, сидѣли обое сами, Стефанъ пôйшôвъ за своимъ дѣломъ, а дѣвчина еще спала. Говорили обое собѣ то о сêмъ то о тôмъ, та и зайшла нечайно бесѣда за Стефана. Панъ Константъ явъ за него розказувати:

„Отъ сестро" каже ôнъ такъ: „Господь знае, „кому дае долю, и кого на добрыхъ людій навертае. „Я вже нынѣ не молодикъ, свѣтъ емъ свôй и минувъ, „та все Богу та тобѣ дякую, що до мене прилучивъ „ся Стефанъ. Минѣ нынѣ здае ся, що маю гôдного „сына, але ледви можъ бы и сына, хотьбы и якого, „лѣпшого мати. Якъ мя тѣшитъ, що мы привели его „на люди, такъ може й бôльше ми жаль, що мя ôнъ „лишитъ. Передомною нынѣ свѣтъ пережитый, а передъ „нимъ свѣтъ повный надѣй найкрасшихъ."

Та и задумавъ ся, щось мабуть хотѣвъ еще и бôльше сестрѣ сказати. Тай справдѣ зачавъ знову:

„Отъ я уже неразъ, поки ще не хорый бувъ, „думавъ тобѣ щось важного сказати. А все ôдкладавъ, „тай недуга мя захопила; ôдложивъ я, якъ поздо-„ровѣю, та такъ гадаю: отъ буде Стефанъ зъ своими „школами зовсѣмъ готовъ, я выберу ся до васъ на „якійсь часъ зъ нимъ, та и дѣло зробимо. Ôдразу „тобѣ розкажу, а може ты уже и сама знаешъ, що той „мôй и твôй прибраный за Ганею твоею ажъ гине." Переставъ тай уважавъ на лице вдовицѣ, котра зразу незнала якъ сказати — ажъ по часку зъ легка повѣдае: „Я знаю."

„Я єго стерêгъ уже, ôдъ тогды, коли то передъ „кôлькома лѣтами мы оба були у великодни свята разъ „послѣдный у васъ. Пріѣхавши назадъ тутка, я видѣвъ, „що щось молодця непокоитъ, щось го нудитъ, по-„сидѣти єму не дае; гадаю собѣ: що за бѣда, — „дивлю по его паперахъ, ого! вже и маю сукъ. Де „якій папêръ у нєго найди, написано разъ въ разъ „Ганя та Ганя — Думавъ я промине, але — чимъ „далѣй въ лѣсъ, тымъ бôльше дровъ, таке и у него. „Я и забувъ вже о тôмъ, ажъ разъ придыбавъ его „якісь записки, цѣлу книжочку — що ôнъ тамъ „не пописавъ, страхъ Божій! — а все за твою Ганю.

„Та и щожъ було казати, я и незгадувавъ єму, лише „собѣ гадаю, укôнчитъ право, постараемо ся о мѣсцѣ — „та поѣду самъ у свальбины.... А оно — я заслабъ, „хто знае ще, цы я проживу довго — а отець Ев-„стахій буде противный. — Та хоть и правда часомъ „може бувае, що хлопська дитина не така буде, якъ „бы годило ся; але я того невѣрю, и знаю, що зъ „Стефана буде чоловѣкъ гôдный и праведный, що не „пожалуе ся нѣхто на него." Братъ такъ зговоривъ, и чекавъ що му сестра ôдповѣсть. —

„Та майже самѣсенько такъ ся дѣе и зъ Ганею. „Она минѣ розказувала, що ôнъ єй снитъ ся, що „ôнъ єй на гадцѣ, та и колись ту, постереглам, що „они обое уже за собою тягнутъ, и все шукаютъ „ся." Промовила вдовиця се зъ очевидною радостевъ: „Я „насупротивъ нимъ нестаю, най Богъ ласкою своею „веде ихъ далѣй."

„Буде Анастасю все добре, Богъ чей на насъ „буде ласкавъ, кобымъ проживъ, я дѣло се закôнчу." усмѣхався хорый.

Анѣ надѣялися обои старшина, що Ганя уже неспала. Пробудила ся ще нимъ зачали они тоту бесѣду о нихъ, обоихъ молодятахъ. Знати щось єй ся снило цы радѣшного, цы веселого, бо усмѣхъ легонькій лежавъ еще на рожевыхъ листкахъ-губкахъ; а она тримала́сь ручкою за чоло, якбы собѣ щось еще зъ ночи пригадувала. Въ тôмъ учула зъ другои кôмнаты, где двери лишъ прихилени були, якъ вуйко говоривъ, и слова „за твоею Ганею." — Ого! певно за мене говорятъ, подумала, тай яла слухати. Якже и не слухати було, коли самі слова, говорені въ другôй кôмнатѣ, такôй ся тисли и вдиралися. Що она чула! И ненадѣялась того и недумала за тое. Она снила о нимъ, сама незнала чому, — ôнъ ся єй сподобавъ, але она себе непытала чому; а о будучности въ такôмъ вѣку, въ вѣку весны цвитущои, турянья и снôвъ золотокрилыхъ хтобъ и думавъ?

Ажъ теперъ голубка, дѣвчина, стала думати, мабуть она впередъ лишъ гадала, кобы єго видѣти, зъ нимъ говорити, зъ нимъ пôйти де проходомъ, а щожъ, и бôльше єй не бажилося. Чуе она, тамъ говорятъ о свальбинахъ, — она спаленѣла и нуже укрываломъ закрыла ся зъ головою, стыдно єй було и дивно, далѣй чути. Здавало ся єй, що Стефанъ єй дивитъ въ зрѣницѣ, и пытае, чого ты ховаешъ ся? Захотѣла сама отъ такъ о нѣчôмъ бôльше и не думати, ба коли годѣ! Чимъ бôльше и силитъ ся чоловѣкъ, тымъ бôльше гадка все една, якбы уперта муха въ

лѣтъ, вертае и нукае. Такъ то и Гани ся дѣяло — нехотѣла а мусѣла о тôмъ, що чула, гадати.

И неспостерегла ся она, коли мати вôйшла тихцемъ и зачала еи кликати.

Неначе якбы еи хто бувъ придыбивъ при чимъ негоднôмъ, такъ она стала въ поломени. Мати поглянула по нѣй, вѣдабъ хотѣла пытати, чого она така, але дала покôй — мусѣла ся домѣрковати, що Ганя о молодци думала, та боялася може и говорити. —

XV.

Прійшло ôдѣждждати, и хоть панъ Константъ просивъ знову, абы ся лишили, непомогло; ѣхати такôй конче треба було. Та уже слава Богу и слабому зовсѣмъ легше було и якось подужавъ и по трохи ходити, и тяжкожъ було, сидѣти безконечно. Братъ зъ сестрою прощалися, и ще щось мали говорити, зъ Ганею вуйко то се, то те говоривъ, а Стефанъ стоявъ на боцѣ, и дививъ на нихъ. Якось му тяжко стало на серци, що ôнъ до нихъ неприналежитъ, теперь якось му прійшло знову до головы, якій ôнъ самъ, безрôдный, на свѣтѣ — они его и любятъ и ради бы му неба прихилити; а предцѣ они ёму чужй, а ôнъ имъ чуженицевъ; они межи собою отъ якъ стали якъ тоти голубята, а ôнъ, щожъ бы и шукавъ теперь мѐжъ ними — они собѣ семьею, а ôнъ прибраный ихъ, лише ихъ плеканець!

Дивнй то гадки, бо и безъ причины до головы его приплыли.

Онъ задумавъ ся та и не видѣвъ, якъ Ганя идъ нему поступила прощатись.

„Бувайте здорови" каже она несмѣливо: „а не „забувайте въ мѣстѣ на сѐльскихъ пріятелѣвъ своихъ; „а сли ваша ласка, напишѣтъ що до насъ." Она ёму въ серце саме ударила голоскомъ звонистымъ, а въ еи очахъ, коли у нихъ бѣдный молодець позрѣвъ, горѣло цѣле небо жарке лѣта, — тотй зрѣницѣ ему здавались дивитися у душѣ глубину. Очи кажутъ горятъ и жегутъ, але ôдъ того огня хоть що займеся, то оно не згоритъ и не спалитъ ся.

Неначе здавалось, нѣбы зажегли цѣлого молодця очицѣ стрѣлистй Ганѣ; бо порумянѣвъ, ажъ лице горѣло, и кровъ му закипѣла — здававъ ся нечути, що она казала. Коли ему на прощанье подала она ручку, притисъ еи до себе, и такъ молебно просивъ еи: „Сли ся розôйдемо, або доля насъ розжене, не„забудьте, и згадайте коли хоть абы прибагомъ, бѣд„ного Стефана, сиротюка; а я на васъ не забуду певно."

Поцѣлювавъ руку панны Ганѣ, и матери, котра и просила и наказувала, абы коли загостивъ до нихъ и ихъ незабувавъ — а коли по сходахъ зводивъ ихъ зъ каменицѣ, Ганя еще разъ стисля его за ручку, и повтаряла нѣбы пытаючи: „Надѣю ся, що васъ сего „року и то небавкомъ у насъ дома буду видѣти?"

(Дальше буде.)

ЯКЪ ТО БУВАЛО.

На коникахъ вороненькихъ
По степѣ широкôмъ,
На чаечкахъ на легенькихъ,
По морю глубокôмъ;
Гей, по морю, по чорному,
Въ Бисурманъ столицю,
На конику, на воронôмъ,
За ляцьку границю;
Такъ гуляли Козаченьки. —
Орле шкода силы,
Хоть крила твои борзеньки,
Лишень у могилы
Ихъ доженешъ, а на мори
И на степѣ — годѣ!
Лишень вѣтеръ зъ нимись боре
Бо вони въ свободѣ.
Ой въ свободѣ, а чаечки,
Добре вни носили —
Не одной турецькой дочки
Очепька зросили;
Слезоньками за миленькимъ,
Що Козаки вбили,
Що то огнемъ червоненькимъ
Мечеты палили,
Все спалили, все забрали.
Теперь хлопцѣ — буде
Буде хлопцѣ! шкода стали.
Най не клинуть люде.
Такъ Атаманъ на нихъ киче:
А вни послухъ знали,
Тай до дому, тай до Сѣчи,
Назадъ повертали —
Повертали — спочивати?
Они не спочили,
Бо ворогъ имъ не давъ спати; —
А Козаки били. —
Такъ бувало — А що теперь?
Шкода и казати,
Нашу славу рознѣсъ вѣтеръ.
Ужежъ не чувати:
О Козакахъ, Атаманахъ,
О чайкахъ, о Сѣчи;
Лишень сумно въ очеретахъ,

Днѣпро стоне, кличе, —
Стоне, кличе на васъ дѣти,
Де вы ся подѣли?
Менѣ безъ васъ тяжко жити;
Чомъ вы мя лишили
Тутъ старого? — розôйшлися —
Де куды? Не знати!
Дѣти мои, повернѣться,
Будемо гуляти
Що ажъ лихо засмѣеть ся,
Козакъ зле забуде;
Знову доля усмѣхнеть ся
Назадъ добре буде. —

Володимiръ Бучацькiй.

НАРОДЪ И СЛОВЕСНОСТЬ.

(Продовженье)

При такôмъ станѣ рѣчей, якъ сказано, що просвѣченье подаване на чужихъ або побратимчихъ языкахъ, и можна сказати, въ не-словянськôмъ дусѣ, однôй и то бôльшôй части народу не було приступне, а другôй, меншôй грозило вынародовленьемъ, була то логичня конечность, що въ декотрыхъ образованыхъ людяхъ, любячихъ той народъ зъ которого выйшли, простремившихся на высоту народнои самовѣжи, розбудилася гадка: о потребѣ загального и доброчинного просвѣченья, которе тôлько черезъ народну словесность осягнути удасться.

Де-жъ се, въ якихъ сторонахъ, збудилась найперше отся гадка? — Збудилася вона у нашôй наддпѣпровськôй Украинѣ! Ѣй належиться слава сеи превеликои мысли; ѣй належатиме и слава доконаного дѣла! — Найшлися тамъ люде, которымъ тогдѣ уже ся гадка яснесенька була, хоть при тогдѣшнихъ околичностяхъ ще не могли вони еѣ передъ цѣлымъ свѣтомъ высказати такъ ясно, якъ сами еѣ понимали и якъ тее теперъ други, маючи уже певну основу, голосно сказали. Нема въ тому нѣякого дива! Таже и теперъ находяться люде, котори сеи гадки поняти не хотять, або не умѣють, та де можуть, ставляють перепоны.

„Народженье всякои новои идеи,“ говорять, „е трудне!“ — И, справдѣ, основанье новои народнои малоруськои словесности стрѣтилося съ такими трудностями, яки ледви надыбати можна въ писанôй памяти о розвитю людського духа. Вже саме тее понятье, що се е якась **нова идея**, наробила сему дѣланью великихъ непрiятелѣвъ. Були собѣ таки, що казали, и кажуть: се просто небувалиця; вона немае нѣякои конечности за собою; вона не доведе нѣ до чого. А на доказъ ставляють примѣры на всѣй образованôй Европѣ, а по-найчастѣшъ на самôй Нѣмечинѣ. Одна книжна мова, говорять, соединила тую Нѣмечину, говорящу розличными нарѣчiями, въ одну велику цѣлость, а тымъ воно и сталось, що тамъ, въ Нѣмечинѣ, теперъ такъ багато науки находиться, якъ нѣде въ свѣтѣ. — Хорошо! Але не треба забувати, якимъ способомъ взялася одна книжна мова и одна письменна словесность въ Нѣмечинѣ. Еи початокъ бувъ релiгiйный. Чувство вѣры, а не чувство народне утвердило въ Нѣмечинѣ одну письменность въ ту пору, коли ще нихто не застановлявся надъ симъ, якiи зъ того будуть наслѣдки для народного образованья. Отже и сталося, що теперъ въ Нѣмечинѣ науки гараздъ, а образованья мало; и доки нѣмецького народу, то буде тамъ завсѣгди тее велике розличiе образованый, а не-образованый.

Иначе маеться рѣчъ въ Словянщинѣ. Тутъ саме Провидѣнье пильновало, абы Словяне въ такiй блудъ не попалися. Зъ поконвѣку образовалися въ Словянщинѣ многiи письменности, бо исторiя Словянъ не була тогдѣ спôльною, но майже кождый изъ теперѣшнихъ народôвъ словянськихъ инакшои дознававъ долѣ. Глядаймо въ бувальщинѣ, а не побачимо, абы словянськiи народы въ якôй нибудь идеѣ такôй загальный удѣлъ брали, якъ Нѣмцѣ въ реформацiи релiгiйнôй. А понеже въ Словянщинѣ до-теперъ не було подôбнои соединяющои идеи, то и не дивно, що въ ту пору, коли Словяне могли ще въ одну народну цѣлость за помочiю одного письменного языка злятися, тее однакже не послѣдовало. Кождый народъ держався своего питомого языка, и розвивавъ окремѣшню, менше або бôльше самостайню письменность. Деяки уважають отсю подѣю великимъ нещастьемъ для Словянщины але намъ здаеся тее бути найбôльшою користiю для еи будущины. Основанье письменностей на пôдставѣ тыхъ галузъ словянськои мовы, що Шафарикъ въ своѣй Словянськôй Народописи нарѣчiями называе, е **конечнымъ** условiемъ для розширенья просвѣты въ мiрѣ словянськôмъ. Тымъ тôлько способомъ не буде въ Словянщинѣ сего великого розличiя: образованый, а не-образованый. Буде тôлько рôзниця въ тôмъ: образованый а ученый. Въпрочôмъ извѣстна рѣчъ, що науки, въ тѣснѣйшôмъ значенью слова, не конечно того потребують, абы пôдмагалися изключно въ однôй якôй мовѣ, бо цѣль науки не е народна, але людська, — всемiрна.

Се е дорога, на котору Словянщина не тôлько ступити повинна, але навѣть и теперъ очевидно ступае. На сѣй дорозѣ доступить вона конечно тои цѣли, яку ѣй само Провидѣнье назначило. **Словянська взаимность** повинна тôлько до тои цѣли помагати; дѣлае вона инакше, тогдѣ противиться вона идеи словянськôй, и не загрѣе николи Словянщину до спôльного дѣла.

(Дальше буде.)

КНЯЗЬ ЮРIЙ БЕЛЗКIЙ.

(Продовженье). *)

VI.

За посередничествомъ великого князя литовского Ольгерда стануло примѣрье межи Польщею а Литвою. Литва ôтпустила Казимирови области, Володимирскую, Белзкую и Холмскую. Окрôмъ того отримавъ Казимиръ городы волыньскiи, Креме-

*) Въ попереднôмъ числѣ сдѣлана черезъ переписку ошибка: Стор 38 стихъ 8 вмѣсто; „а пôзнѣйше и Теодора“ — прошу читати „а пôзнѣйше и Константина.“

нець и Олесько — и головнѣйшіи крѣпости вздовжъ и по обохъ сторонахъ Буга лежачіи, туюже рѣку якбы подвôйнымъ ланцухомъ защищаючіи, именно: Белзъ, Холмъ, Володимиръ, Городло, Щебречинъ, Грабовець, Любомль, Ратно, Кошеръ и Влучинъ. Любарту ôтдана зôстала въ посѣданье цѣла земля Луцкая, съ всѣми до неи принадлежачими волостями и пригородками, именно: Стожокъ, Даниловъ, Закамень, Шумскъ, Острогъ, Полонне и Межебожіе. Однакожъ не знаемъ, чи тіи области посѣдавъ Любартъ яко вазаль (ленникъ) польского короля чи литовского великого князя Ольгерда. Менѣ ся видитъ, що тіи области зôстали въ посѣданью Любарта, а пôдъ верховластьемъ Литвы; бо жерела сказуютъ, що Казимиръ осôбно ôтъ себе надавъ Любарту землю володимирску съ изъятьемъ города Володимира и городôвъ Велтлы, Любяжа Чорногородка, Каменя и Мелницы. — Тымъ способомъ вступивъ Любартъ въ ленне ôтношенье до Польщи и до Литвы и зъобовязавъ ся въ случаю вôйны великого князя Ольгерда и короля польского Казимира противо якому небудь непріятелеви, вôйскомъ своимъ, обомъ помагати; а взаимно оба тіи суверены Любарта своими военными силами вспирати пріобѣцяли. Король обѣцявъ зречи ся всѣхъ притязаній до городôвъ Кейстутовыхъ, Берестя, Каменца, Дрогичина, Мельника, Бѣльска, и до города принадлежачого великому князю Ольгерду, Кобрина.— Для розсудженья спорôвъ меже пôддаными Польщи и Литвы, поставили трехъ судій, по одному зъ стороны Ольгерда, Любарта и Казимира. Тіи судіи зъѣхавшись до Городла, Русиновъ пôсля руского, а Поляковъ пôсля польского права судити и карати мали. Пôдданымъ Польщи заказано польованье и рыболôвство въ посѣданьяхъ Литвы, а пôдданымъ Литвы заперечено польованье и рыболôвство въ посѣданьяхъ Польщи, а то, якъ менѣ мнитъ ся, длятого, щобы на будучность оминути причину до спорôвъ и способность до взаимныхъ кривдъ и нападеній. *)

Казимиръ розложивъ въ завоеваныхъ и Литвою ему признаныхъ городахъ польски военни осады, а на чолѣ осадъ поставивъ польского капитана; а то навѣть въ городахъ Володимирѣ, а пôсля денекотрыхъ жерелъ и въ Луцку. **) Правленье або намѣстництво въ признаныхъ Литвою Казимирови городахъ, давъ тойже князю подôльскому Александру Коріятовичу, окрôмъ въ Белзѣ и Холмѣ съ принадлежачими землями белзкою и холмскою. Мы высше сказали, що Казимиръ зôставивъ нашого Князя Юрія въ посѣданью Белза, и щобы собѣ его сдѣлати приклоннѣйшимъ, давъ ему зверхъ того городъ Холмъ здобытый на Любартѣ, и признаный Литвою Польщи. Такъ нашъ Юрій въ повнôмъ значенью слова, ставшись ленникомъ Польщи, обовязанъ бувъ служити королеви и вспирати того своими полками.

Жерела розказуютъ, що Александеръ тревавъ въ щирôй вѣрности и привязанности до короля польского. Прото названъ Поляками мужемъ досвѣдченои и щирои вѣры; напротивъ того Юрій Белзкій — подôбный Любартови недотримавъ вѣры королеви, покушавъ ся многократно силою ôтпирати Полякамъ, и зъ своего Белза дѣлавъ нападенья на краи Польщи принадлежачіи, то самъ, то въ союзѣ съ и мѣнившими такожъ князями литовскими.

Однакожъ если Юрій Белзкій предпринимавъ непріятельски мѣры противо коронѣ, то не скорше, якъ по смерти короля польского Казимира, котора чотыре лѣта по розказанôмъ нами настоячôмъ событью наступила. Черезъ тіи чотыре лѣта Литва невоевала Польщу, зъ изнятьемъ нападенья Кейстута на городъ Малый Полтовскъ и ниякого зла коронѣ не дѣлала. Такъ по трансакціи року 1366 до року 1370 галицка и белзка Русь тѣшили ся тишиною. Казимиръ усталивши границѣ польскои Руси и ôтъ стороны Волощи и волоскихъ воеводôвъ еще року 1358, предпринимавъ нови мѣры, щобы на вѣчни часы убезпечити для Польщи тôлькими жертвами и тôлькимъ кровопролитьемъ придбани *) рускіи области. Дѣйстно! за Казимира впускала польская культура глубоко корень въ руску почву; а князѣ литовски, а межи ними и князь Юрій Белзкій не ôтрекши ся въ серци земель рускихъ, зъ которыхъ лише насилію уступили, позирали съ утаенымъ жаркимъ гнѣвомъ и ненавистью въ серцяхъ на творенья Казимира,— при першôй лучшôй спосôбности тіи, съ пренебреженьемъ всѣхъ сдѣланыхъ обѣтниць и трактатôвъ розрушити готови.

(Дальше буде.)

РУСЬКЕ ДѢВЧАТКО.

Якъ цвѣтъ краснее дѣвчатко
Чрезъ ôконце позирае,
Позирве, выглядае,
Любесенькихъ, — маму, тата.
Дармо бачить, ихъ не видко —
Слезовъ зайшли оченята,
Ревно плаче тай гадае:
Колижъ вернуть, тато, мама?
Чи забули, що я сама,
Самѣсенька ся лишила,
Въ далечинѣ, на чужинѣ?
Мамо, мамо! — вже забула,
Коли ты мя голубила,
Коли твою мову чула;
Твою мову, твои казки,
О прадѣдахъ, чести, славѣ,
Якъ Русь колись зъ Божой ласки
Процвитала,
Якъ все мала,
Ворогôвъ ся не лякала. —
О козакахъ, ихъ выправѣ,
Якъ на чайкахъ моремъ плыли,
Та измѣнныхъ грекôвъ били,

---

*) Transakcia и Naruszewicza historia narodu polskiego Ks. 24 i Stadnicki Synowie Gedymina T. II. strona 43. 44.

**) Stryjkowski i Krommer.

*) Еще року 1357 выразивъ ся папа Іннокентій VI въ листѣ до Казимира короля польского: „pro certa parte terrae Ruthenorum „scismatiorum quam tibi cum multa Christianorum „effusione sanguinis vindicasti, eorundem Tatarorum regi in non modici annui census tributarium te fecisti. Theineri Monumenta Lithuaniae et Poloniae T. I. pag. 581.

И мадяра
И татара,
Хто имъ тôлько лѣзъ въ дорогу.
Якъ молились щиро Богу,
Якъ о бѣдныхъ памятали,
Якъ сирôтокъ одѣвали.
Мамо! я все памятаю
Щось мя вчила
Нене мила!
Вернись мамо, вернись любко!
Бо я много ще незнаю.— —
Въ тôмъ ôдверлись двери хаты,
И хтось вôйшовъ, лишъ не мати.
Тато вôйшовъ: цыть голубко!
Цыть мôй цвѣтку, доне моя!
Гнеть прїѣде мамця твоя,
Буде казки знову казати —
Цыть, цыть доню — верне мати!...

Елисавета Попадя.

СИВИ ОЧИ.

Скоро ино першимъ крокомъ
Я ступивъ въ той божїй свѣтъ,
Родичъ яснымъ сивымъ окомъ
Стерѣгъ ми дитинныхъ лѣтъ.

Якъ въ молитвѣ гень высоко
Чутья мого плывъ ручай,
На мя сивымъ смотривъ окомъ
Святый отець Николай.

Якъ потому въ свѣтъ широкїй
Въ чужину-мъ ся выберавъ.
На розлуку сивоокїй
Другъ долоню подававъ.

Сиви очи я глубоко
На днѣ серденька носивъ:
Въ тебе, мила, сиве око:
Я тя за то полюбивъ.

Володимiръ Шашкевичъ

КОЗАЧКА.

Народне оповѣданье Марка Вовчка.

III.

(Продовженіе)

Вже й нôчъ землю обôймае; зôйшовъ мѣсяць и вда-ривъ яснымъ промѣньямъ по бѣлыхъ хатахъ. Олеся, смутна й неспокôйна, одчиняе ôконце, дивиться: паробки обсѣли кружаломъ ѣи хату; инши гомонять, а декотри понури си-дять и головъ не зводять. Подивилась Олеся, подумала зачи-нила ôконце, и выйшла, а тѣтка за нею.

Стала Олеся на высокому порозѣ, та словами промо-вляе до козакôвъ: „Панове молодцѣ" каже, „зъ-малечку знаю, що вы були у всякому дѣлѣ звычайни и обачни; не сподѣвалась я ôдъ васъ, козакôвъ, таку собѣ наругу мати! Що вы мене, якъ вороги, стережете, въ неславу сироту вводите! Коли-бъ изъ рôвнымъ змагались, а-то зъ безпомо-шнымъ дѣвчямъ!... Не заживете собѣ на сему славы, па-нове!"

„Не сподѣвались и мы, Олександро," озвавсь выступаючи огрядный,*) высокїй паробокъ, „несподѣвались, щобъ старого Хмары дочка та съ крепакомъ понялася!"

„Коли наши паробки тобѣ не до-любови, було сказати," почавъ другїй козакъ, гарный, якъ искра: „мы-бъ тобѣ най-шли сами; усю Вкраину выѣздили, та знайшли-бъ!"

„Шкода шукати, коли минѣ Богъ уже пославъ такого, що й до-сподобы, й до-пары. Яка минѣ доля судилась, така й буде, не жалковатиму нѣ на кого. Хочъ рôкъ стерегти-мете мене, я на другїй ôддамся таки не за кого иншого, якъ за Йвана Золотаренка. Розходьтесь, панове козаченьки, прошу я васъ просьбою, не засмутѣть гôрше мене молодои! Послухайте моеи тѣтки, ѣи старечои, та розсудливои вмовы!"

„Росходьтесь, соколы мои ясни!" промовляе стара, плачучи: „вже нашому лиху нѣчого, мабуть, не вдѣешъ! Попустъ **) Божїй, дѣти!"

Паробки погомонѣли-погомонѣли, та-й розôйшлись.

А Золотаренкови старосты собѣ розгнѣвались: „Сего не чутно й зъ-роду въ добрыхъ людей," кажуть, „подавали рушники, змовились,— чи годиться-жъ розраювати? Козаки, а звычаю не знаете! Мы хоть и крепаки, та за себе усту-пимось!"

„Хто-жъ и порадить сироту," одказуютъ стари козачки, „якъ не мы? Се-бъ намъ одъ Бога грѣхъ бувъ великїй, коли-бъ ѣѣ не ôдмовляли одъ сего лиха. Не послухала — Господь изъ нею! Буде гôрко каятись нерозумна дѣвчина; тогдѣ згадае насъ!"

IV.

У-ранцѣ йде Олеся дружокъ збирати; куди вступить, усюди одмовляють, инши ажъ плачуть. Которыхъ дѣвчатъ то матери й не пустили въ дружки, котори й сами не пôйшли а яки и йдуть, то все зôтхаючи та жалуючи Олесѣ: „Не ве-селый дѣвичъ вечоръ у нашои молодои!"

Отъ и повѣнчались; ходять по селу, та на весѣлья за-прошують. А тутъ проти ихъ саме ѣдуть люде, – зъ яр-марку вертаються. И Петро Шостозубъ, и Андрѣй Гонта, и Михайло Дѣдичъ, и ще скôлько людей. Петро зъ сивою па-ровицею рушае по-переду. Се бувъ дѣдъ луже старый, бѣ-лый, а про-те чуйный, высокїй и прямый, якъ яворъ; очи ему блыскучи, якъ зорѣ; иде собѣ покволомъ, ***) та-й пытае стрѣчного чоловѣка: „А що се за весѣлья въ насъ скоилось?"

„А се," каже той, „покôйного Хмары дочка звѣнчалась изъ Иваномъ Золотаренкомъ."

„Изъ Золотаренкомъ? Та якїй-же то Золотаренко?"

„Крепакъ, пане Петре; отъ, Сухомлинського пана пôд-даный."

*) огрядный — повный, толстый; pełny, pełnego ciała.
**) попустъ — попущеніе, dopuszczenie.
***) покволомъ — не спѣшачи; powoli, pomału.

Засмутився старый Шостозубъ, дуже засмутився, и не сказавъ нѣчого, а други такъ и покрикнули зъ жалю та зъ досады.

Тутъ молодыи порôвнялись; треба було вже перше всего привѣтати ихъ, якъ Богъ велѣвъ. Вони поклонились, на весѣлья просють,

Петро пôднявъ высоку шапку. „Боже вамъ помагай!“ рече. „Нехай Господь щастить долею, щастьямъ и здоровьямъ!“

„Молоди дякують. Просимо-жъ, добродѣю шановный, на весѣлья!“

„Нѣ, молода княгине, не пôду до тебе на весѣлья: не подоба-рѣчъ *) минѣ, старому, по весѣльяхъ гуляти. Дякую за ласку!“

А Гонта Андрѣй, чоловѣкъ добрячій, тихій бувъ, и каже молодому „Ой Иване, Иване Золотаренку! що ты зробивъ, мôй друже! Хиба въ тебе розумъ дѣвочій, що вповавъ на теперѣшніи часы, а що навпослѣ буде, не подумавъ еси, та-й запропаставъ и дѣвчину, и усе ѣи племя-нащадокъ! Тымъ то, кажуть, сирота: вôльно и втопитись.“

Та-й похитавъ сивою головою.

„А чому-жъ на весѣльи не погуляти!“ озвавсь Опанасъ Бобрикъ, узявшись у боки, „Жаль, та не вернеться! Хочъ погуляймо!“

„Стара необачна голово!“ каже Петро, „схаменись! ты-бъ приступивъ гуляти й тамъ, де добри люде сумують и плачуть вельми“

„Та, що-жъ, пане брате! Плачешъ-плачешъ, та-й чхнешъ!“

„Не звычайно жартовати, пане Опанасе,“ гукнули всѣ разомъ, „коли таке дѣеться! Ты свою сиву голову пошануй, коли нешануешъ козацтва!“

„А нуте лишъ, годѣ вамъ! Отъ справдѣ розгрôмались, якъ на дурного! Не йти, то й не йти, и не пôду; а дочка козача, треба-бъ и танцѣвъ козачихъ; та зъ вами не зговоришъ — шкода!“

Молоди стоять. и очей не зведуть.

„Нехай же Господь дае долю добру и таланъ. Що-бъ були здорови, якъ вода, а багати, якъ земля! и вѣкъ вамъ довгій, и розумъ добрый красни молодята!“

Поклонились стари, та-й рушили собѣ до домôвокъ; а а молоди своею дорогою пôшли.

Засмутились голубята. Изглянулись мѣжъ собою: ôнъ поблѣдъ на лицѣ, въ неи очицѣ отяжали слѣзми, — и пригорнулись одно до одного.

„Коханья мое!“ озвався ôнъ стиха, „така въ мене думка, що я тобѣ свѣтъ завязавъ!“

„Милый мôй, мое подружья дороге!“ одповѣдае Олеся що намъ Богъ дасть, те й буде! абы въ парѣ съ тобою вѣкъ извѣковати!“ (Дальше буде.)

*) не подобарѣчъ — неумѣстно, не прилично; nie przyzwoicie.

ВСЯЧИНА.

За хруща оленця. Хрущъ той по латиньски: lucanus cervus, по нѣмецьки: Hirschkäfer, Hischschröter, зовеся въ славянськихъ языкахъ: рогачъ, грастовъ юнецъ, вогерски юнецъ, такожъ юнецъ спльогъ, грастовъ кукецъ, громски кукецъ, ельонекъ и. т. д. Зъ тыхъ именъ видко, що олѣець посвяченъ бувъ богови грому Перунови; и ôдъ грому носивъ его людъ при собѣ, котрый то звычай ще и до нынѣ у деякихъ Словянъ задержавъ ся. —

Чинъ св. Лойолѣ мавъ въ роцѣ 1861 7231 членôвъ— межи тыми 2203 французôвъ. Ляхôвъ не перелѣчила „Gwiazdka Cieszyńska,“ зъ которои ту вѣдомость выймаемъ; бо то и не мала булабы праця. —

Якъ то въ новôмъ свѣтѣ дива бувають. Вѣстники доносятъ зъ пôвнôчно-амереканського мѣста Троя, що тамъ красавицѣ публично сѣдають на рынку, и позваляютъ ся переходячимъ мужчинамъ за $12^1/_2$ центинôвъ разъ поцѣлювати. Такимъ дѣломъ заробила одна красавиця за одинъ день божій 62 долярôвъ (до 150 з. р.) Гроши тоти призначени на воякôвъ борючихъ ся въ чужôй вôйнѣ. —

Хмаролôмъ въ Мецѣ затопивъ 16. Студня м. р. въ святини пророка, 18 ученыхъ, унѣсъ много дорогого знарядья, золота, дорогого камѣнья тай едну часть книгъ святыхъ, збуривъ въ мѣстѣ до 300 домôвъ, умертвивъ много людій, и наробивъ шкоды до 2 милионôвъ пястрôвъ. —

ПЕРЕПИСКИ.

П. Антôнъ Одъжинській въ Высоцкôмъ, почта Броды Листъ передплатный вашъ не дôйшовъ насъ еще до нынѣ. Просимо о тôмъ на почтѣ довѣдувати ся; однакожъ пересылаемо вамъ Вечерницѣ.

Одъ Редакціи.

Уже кôлька разъ дôсталисьмо реклямаціи оплаченй на почтахъ. Увѣдомляемо про тое загально, що реклямаціи всякй вôльнй суть ôдъ оплаты почтовои, мусять але бути непечатанй, лише отвертй.

Часопись Вечерницѣ выходитъ що четверга у Львовѣ.

Цѣна передплаты

Для Львова за рôкъ 4 р. 50 кр. за пôвъ року 2 р. 30 кр за чверть року 1 р. 20 кр.
По-за Львовъ „ 5 .. — „ „ 2 „ 60 „ „ 1 „ 40 „

Передплата посылаеся на имя П. Михаила Коссака въ ставропигійськôй печатни.

Одвѣчальный редакторъ Федоръ Заревичъ.

Въ печатни Институту Ставропигійського